

Økonomisk utsyn

Perspektiver

Kjetil Telle

Norsk økonomi har hatt litt av en reise gjennom de siste ti årene. Fra full gass fram til oppbremsing under finanskrisen, men rask tilbakevending til en situasjon med lav ledighet og ny oljedrevet vekst (se kapittel 3). Deretter en periode på to og et halvt år med oljerelatert nedgang og en arbeidsledighet nesten på nivå med det vi så i første halvdel av 1990-tallet. Vi ser imidlertid lyspunkter og tror at realøkonomien vil bedres i tiden framover (se kapittel 2).

Økt ledighet og svakere krone har gjort det norske arbeidsmarkedet mindre attraktivt for arbeidsinnvandrere, og nettoinnvandringen er på rask vei ned. Innvandringen gjorde det lenge mulig med høy innfasing av petroleumsinntekter i norsk økonomi uten at flaskehalsene ble store. I det siste har det knyttet seg større usikkerhet til hvordan arbeidsinnvandringen og arbeidsinnvandrerne vil respondere på fallende etterspørsel etter arbeidskraft. Nettoinnvandringen, og særlig arbeidsinnvandringen, avtok betydelig også i 2016, og nettoinnvandringen gikk fra om lag 40 tusen personer i både 2013 og 2014, til rundt 30 tusen personer i 2015 og vel 26 tusen personer i 2016, det siste langt lavere enn vi framskrev i mellomalternativet i juni 2016 (se boks 4.2). For typiske arbeidsinnvandringsland, som Polen og Litauen, har nettoinnvandringen etter statsborgerskap falt betydelig, og for Sverige, Danmark og Tyskland er den sågar blitt negativ. Det flytter flere svensker, dansker og tyskere ut av Norge enn inn. Sysselsatte på korttidsopphold ser også ut til å ha falt. Mens innvandet arbeidskraft fungerer som en buffer mot press i økonomien i oppgangstider, ser det ut til at den nå også bidrar til å dempe økninger i arbeidsledighet i den inneværende nedgangskonjunkturen. Ytterligere detaljer om befolkning og arbeidsliv i Norge i 2016 finnes i kapittel 4.

Andelen av inntekten i Norge som tilfaller de 10 prosent med høyest inntekt, er på en voksende trend. Innvandrere har i snitt lavere inntekter enn resten av befolkningen, men inntektsulikhetene er også langt større blant personer med innvandrerbakgrunn. Innvandringens betydning for utviklingen i ulikhet i Norge avhenger dermed av hvilke innvandrergrupper som kommer og hvilke som blir. Mer informasjon om husholdningenes inntekt, ulikhet og gjeld finnes i kapittel 6. Vi har beregnet fallet i sysselsettingen knyttet til petroleumsnæringen til drøyt 45 tusen personer fra 2013 til 2016, der om lag halvparten av fallet kom fra 2015 til 2016, se boks 2.4. Generelt har den reduserte etterspørselen fra petroleumsnæringen medført at flere høytlønnede har mistet jobben, noe som nok har bidratt til lavere lønns- og inntektsulikhet de siste årene.

I 2016 oversteg det offentlige utgifter 50 prosent av BNP (se kapittel 5). I Norge inkluderer offentlige utgifter mange varer og tjenester som innbyggerne ellers ville måttet betalt for i det private markedet, som barnehager, skoler og eldreomsorg. Det inkluderer også en rekke forsikringsordninger, som sykelønn, uføretrygd og helse-tjenester. Sammen med progressiv beskatning, betyr slike velferdsgoder mye for forskjeller i konsumet mellom innbyggerne, og andelen fattige i Norge blir nesten halvert når man går fra vanlige inntektsmål til mål som inkluderer slike tjenester (Aaberge mfl. 2017). Noen typer kutt i offentlig forvaltning som følge av mindre muligheter for økt pengebruk framover, samt en aldrende befolkning, vil dermed kunne lede til mer ulikhet. Stilt overfor slike utviklingstrekk vil prioriteringene mellom handlingsregelens langsiktighet og dagsaktuelle dilemmaer bli vanskeligere.

Nå som vi er på den nye handlingsregelens «krittstrek», må vi påregne redusert vekst i offentlige utgifter. Vi ser likevel lyspunkter for norsk økonomi, og vel vitende om at usikkerheten er stor og at vi har bommet en del før, se avsnittene 2.12-2.13, tegner vi et bilde av en svak konjunkturoppgang de neste årene.

Referanse

Aaberge, R., A. Langørgen og P. Lindgren (2017). The distributional Impact of Public Services in European Countries. Chapter 8 i Atkinson, A.B., Guio, A.-C. og Marlier, E. (red.), *Monitoring Social Europe*, Luxembourg: Publications Office of the European Union.